

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO

OPRACOWANY NA PODSTAWIE:

1. Rozporządzenia MEN z dnia 14. 02. 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz. U. 2017 poz. 356);
2. Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 1915 oraz z 2022 r. poz. 583, 1116, 1700 i 1730);
3. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2019 poz. 373);
4. Programu nauczania „Między nami” Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego;
5. Statutu Szkoły Podstawowej nr 26 im. Z. Lubertowicza w Bielsku-Białej.

§1. ZASADY OGÓLNE:

OCENIANIE TO:

- integralna część procesu nauczania,
- proces gromadzenia informacji na temat poziomu wiedzy i umiejętności ucznia,
- wspieranie szkolnej kariery uczniów,
- podnoszenie motywacji uczniów do kształcenia się.

PRZEDMIOTEM NAUCZANIA I OCENIANIA SĄ:

- wiadomości,
- umiejętności,
- komunikacja.

CELE OCENIANIA:

a) ogólny, który przyczynia się do nabycia następujących umiejętności (standardów nauczania):

- czytanie,
- pisanie,
- rozumienie czytanego lub słuchanego tekstu,
- korzystanie z informacji,
- wykorzystanie wiedzy w praktyce.

b) szczegółowe:

1. Ocenianie bieżące, mające na celu monitorowanie rozwoju ucznia, a także:

- pomoc w dostrzeganiu i rozumieniu swoich słabych i mocnych stron, ukierunkowanie do dalszej pracy, przekazanie rodzicom (opiekunom) informacji o postępach ucznia,
- przekazanie nauczycielowi informacji o efektywności jego nauczania, właściwym doborze materiałów, metod i sposobów nauczania,
- przygotowanie do egzaminów i sprawdzianów zewnętrznych (przez stosowanie oceniania kryterialnego).

2. Ocenianie śródroczne i końcoworoczne, mające na celu:

- przekazanie uczniowi informacji na temat jego postępów w nauce języka polskiego,
- dostarczenie nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki informacji na temat poziomu wiedzy i umiejętności ucznia,

- różnicowanie i klasyfikowanie uczniów,
- pomoc nauczycielowi w ewaluacji i modyfikacji procesu nauczania przedmiotu.

O POSTĘPACH W NAUCE UCZEŃ I JEGO RODZICE INFORMOWANI SĄ W FORMIE:

- oceny (stopnia szkolnego),
- oceny opisowej (recenzji prac),
- oceny ustnej (recenzji ustnej),
- **pisemnej – o zagrażającej na koniec semestru lub roku szkolnego ocenie niedostatecznej rodzice są powiadamiani przez nauczyciela lub wychowawcę na miesiąc przed klasyfikacją semestralną (śródroczną i końcoworoczną).**

§2. FORMY SPRAWDZANIA POZIOMU OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

1. **Test diagnozujący**- rozumiany jako obiektywna próba polegająca na wykonaniu przez uczniów różnego rodzaju zadań, ćwiczeń itp., w celu rozpoznania stanu ich wiedzy i umiejętności dla opracowania dalszej drogi postępowania;

Informacje szczegółowe:

- nauczyciel przeprowadza w zależności od potrzeb w ciągu całego cyklu kształcenia;
- jest zapowiedziany co najmniej tydzień wcześniej, z jednoczesnym określeniem przez nauczyciela zakresu i czasu trwania,
- wyniki testu diagnostycznego „po klasie III”/”na wejściu w kl. IV”/ stanowią jedynie diagnozę wiedzy i umiejętności ucznia i nie są podstawą do wystawienia stopnia bieżącego,
- wyniki badania diagnostycznego wiedzy i umiejętności uczniów w dowolnym momencie cyklu kształcenia w określonym obszarze są przeliczane na ocenę bieżącą i wpisywane do dziennika.

2. **Praca klasowa** – rozumiana jako zaplanowane przez nauczyciela dłuższe samodzielne pisemne prace kontrolne uczniów przeprowadzane w szkole podczas zajęć edukacyjnych w celu sprawdzenia ich wiedzy i umiejętności (wg harmonogramu);

Informacje szczegółowe:

- trwa jedną lub dwie godziny lekcyjne;
- obejmuje co najmniej jeden dział programowy;
- zawiera zadania uwzględniające wszystkie poziomy wymagania;
- zapowiedziana jest z tygodniowym wyprzedzeniem wraz z informacją o zakresie, celu, formie i kryteriach oceny;
- poprzedzona lekcją powtórzeniową;
- zamiar przeprowadzenia pracy klasowej nauczyciel odnotowuje w dzienniku lekcyjnym;
- nauczyciel poprawia pracę klasową w ciągu dwóch tygodni i powiadamia ucznia o wystawionej ocenie;
- wyniki prac klasowych są przeliczane na ocenę bieżącą i wpisywane do dziennika lekcyjnego;
- uczeń ma prawo do poprawy, która jest dobrowolna i odbywa się po lekcjach w ciągu tygodnia od rozdania prac, poprawa może nastąpić tylko raz, według warunków określonych przez nauczyciela,
- w przypadku opuszczenia pracy klasowej z krótkotrwałych (do 1 tygodnia) przyczyn losowych uczeń ma obowiązek napisać ją w ciągu jednego tygodnia od dnia powrotu do szkoły, wyjątek stanowi długotrwała choroba (powyżej 2 tygodni) wtedy o terminie poprawy decyduje nauczyciel przedmiotu w porozumieniu z uczniem;
- w przypadku powtarzającej się dwa razy jednodniowej nieobecności w dniu pracy klasowej nauczyciel ma prawo sprawdzić wiedzę i umiejętności ucznia następnego dnia; dotyczy to również zwolnień z lekcji, na której ma się odbyć praca klasowa (sprawdzian, test);
- ocenę otrzymaną z poprawy pracy klasowej wpisuje się do dziennika obok stopnia z poprawianej pracy.

3. **Sprawdziany**- rozumiane jako całogodzinna pisemna praca ucznia mająca na celu sprawdzenie poziomu wiedzy i umiejętności po zakończeniu danego działu tematycznego lub lektury; zostaje zapowiedziany z tygodniowym wyprzedzeniem.

4. **Kartkówka, dyktando** – rozumiane jako krótkie prace pisemne, sprawdzające wiadomości i umiejętności uczniów i obejmujące niewielki zakres tematyczny;

Informacje szczegółowe:

- nie są zapowiadane;
- trwają nie dłużej niż 20 minut;
- nie muszą podlegać poprawie;
- o pisaniu kartkówki przez ucznia w przypadku jego losowej nieobecności lub choroby decyduje nauczyciel;

5. **Odpowiedź ustna** – rozumiana jako krótsza lub dłuższa ustna reakcja ucznia na pytanie skierowane do niego przez nauczyciela;

Informacje szczegółowe:

- oceniając na stopień odpowiedź ustną, nauczyciel bierze pod uwagę:
 - zawartość rzeczową,
 - argumentację (wyrażanie sądów, uzasadnienie),
 - stosowanie języka przedmiotu,
 - sposób prezentacji,
 - umiejętność formułowania myśli,
- ocena z odpowiedzi ustnej może być wyższa niż ocena przyporządkowana poziomowi wymagań,
- krótkie odpowiedzi uczniów, merytoryczna aktywność na lekcji, oceniana jest plusem.

6. **Indywidualna praca pisemna na lekcji** – rozumiana jako samodzielne pisemne rozwiązanie zadania, problemu, odpowiedzi na pytania, opisu itp. podczas zajęć

7. **Praca długoterminowa lub mini projekty, makiety**– rozumiane jako samodzielne działanie lub rozwiązywanie problemu podanego przez nauczyciela, na wykonanie tej pracy uczeń ma wyraźnie określony czas;

Informacje szczegółowe:

- mają jednoznacznie określony przez nauczyciela termin wykonania (minimum tydzień);
- oceniając prace długoterminowe nauczyciel bierze pod uwagę:
 - zrozumienie problemu,
 - zaplanowanie rozwiązania,
 - oryginalność rozwiązania,
 - realizację rozwiązania,
 - zastosowanie posiadanej wiedzy przedmiotowej,
 - sposób prezentacji rozwiązania.

8. **Aktywność na zajęciach edukacyjnych** – rozumiana jako czynne uczestniczenie ucznia w rozwiązywaniu problemu, tematu itp. podczas zajęć;

- oceniana jest znakiem +;
- pięć uzyskanych + pozwala na dokonanie wpisu oceny *bardzo dobry* do dziennika.

9. **Zeszyt, zeszyt ćwiczeń** – rozumiane jako zeszyty, w których uczniowie systematycznie prowadzą notatki, zapisy z lekcji;

Informacje szczegółowe:

- uczeń nieobecny przez dłuższy czas ma obowiązek uzupełnienia w/w zeszytów w terminie 1 tygodnia od dnia powrotu do szkoły,
- sprawdzane są 1 raz w semestrze - na ocenę,
- ocenianiu podlega:
 - zawartość merytoryczna,
 - prawidłowość zapisu,
 - czytelność, estetyka całości,
 - systematyczność,

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA OCENIANIA FORM WYPOWIEDZI PISEMNYCH:

- Każda praca powinna być opatrzona recenzją wyjaśniającą ocenę, podkreślającą zalety pracy i informującą, które elementy należy poprawić.
- Każda forma wypowiedzi jest oceniana według innych kryteriów.
- Punktacja przy ocenie poszczególnych form wypowiedzi pisemnych może być modyfikowana w zależności od potrzeb, poziomu klasy, stopnia trudności pracy oraz indywidualnych możliwości ucznia.

KLASYFIKACJA I OZNACZENIA BŁĘDÓW W PRACACH PISEMNYCH:

rzeczowe (rzech.)

logiczne (log.)

ortograficzne (ort.)

interpunkcyjne (int.)

literowe (graf.)

nie na temat (nt)

słownikowe – wyrazowe (jęz.)

frazeologiczne (fraz.)

fleksyjne, gramatyczne (gram.)

składniowe (skł.)

stylistyczne (styl.)

NIEPRZYGOTOWANIA

Uczeń ma prawo do trzykrotnego w okresie nieprzygotowania się do lekcji – bez podania przyczyny.

Jeżeli nieprzygotowanie wystąpiło z ważnych obiektywnie powodów, nauczyciel może odstąpić od konsekwencji na pisemną prośbę rodzica / opiekuna.

Uczeń po nieobecności trwającej minimum 5 dni (roboczych) ma prawo do kilkudniowego (zależne od długości absencji) okresu na „nadrobienie” zaległości.

§5. KRYTERIA OCENIANIA DZIECI Z DYSFUNKCJAMI

Dysfunkcje, stwierdzone przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną oraz inne ośrodki terapeutyczne, są **obligatoryjnie** respektowane przez nauczyciela, poprzez wdrażanie zaleceń zawartych w orzeczeniach lub opiniach. Nie zwalniają one jednak ucznia z obowiązku opanowania materiału przewidzianego programem nauczania.

W związku z tym nauczyciel w ocenie pracy ucznia powinien:

a) w zakresie prac pisemnych:

- wydłużyć czas przeznaczony na pisanie pracy,
- nie oceniać estetyki pisma (w ramach zalecenia),
- poprawiać, lecz nie uwzględniać w ocenie błędów ortograficznych w dyktandach i pracach stylistycznych,
- pomóc w przeczytaniu tekstu bazowego, poleceń,
- udostępnić dodatkowe słowniki i inne pomoce.

b) w zakresie słuchania i mówienia:

- wydłużyć czas wypowiedzi,
- zadawać dodatkowe pytania ukierunkowujące,
- oceniać merytoryczną wiedzę, a nie formę przekazu informacji,
- umożliwić odpowiadanie bez obecności innych uczniów,
- podkreślać nawet minimalne postępy ucznia.

c) w zakresie czytania:

- zachęcać do czytania,
- sprawdzać znajomość treści, a nie technikę czytania,
- umożliwić czytanie bez obecności innych,
- podkreślać nawet minimalne postępy ucznia.

W pozostałych obszarach nauczania, jeżeli zalecenia nie stanowią inaczej, uczniowie dysfunkcyjni oceniani są wg ogólnych kryteriów.

§6. UWAGI KOŃCOWE

- Nauczyciel zaznajamia uczniów z PSO na początku roku szkolnego oraz na bieżąco udostępnia ten dokument uczniom i rodzicom, jest on również dostępny na stronie internetowej szkoły.
- Roczna ocena klasyfikacyjna obejmuje osiągnięcia uczniów w I i II okresie.
- Uczeń ma prawo przeanalizować ocenę otrzymaną z pracy pisemnej w dniu, w którym zostaje poinformowany o wynikach.
- Nauczyciel ma obowiązek, na prośbę ucznia lub rodzica (prawnego opiekuna), uzasadnić wystawioną ocenę.
- Rodzic w obecności nauczyciela ma prawo wglądu do prac pisemnych swojego dziecka.
- Brak odpowiednich materiałów potrzebnych na lekcję traktowany jest jako nieprzygotowanie do lekcji.
- Wszelkie plagiaty karane są oceną niedostateczną.
- Forma i sposób informowania o postępach i zagrożeniach oceną niedostateczną uczniów jest zgodna ze Statutem Szkoły.
- Końcoworoczna ocena niedostateczna może być poprawiana zgodnie z procedurą określoną w przepisach prawa.
- Nauczyciel w dniu rozdawania sprawdzonych prac podaje do wiadomości uczniów skalę punktową, według której oceniany był sprawdzian (praca klasowa, wypracowanie itp.).
- Dla potrzeb ucznia i rodziców nauczyciel gromadzi przez rok prace sprawdzające, które na prośbę rodziców udostępnia im do wglądu w czasie konsultacji lub zebrań.
- Nie ocenia się ucznia do 3 dni po dłuższej, trwającej co najmniej dwa tygodnie, usprawiedliwionej nieobecności w szkole;
- Uczeń zawsze może zwrócić się do nauczyciela o pomoc i wsparcie.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

niedostateczny

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności

dopuszczający

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą)
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich akapitach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozumie ogólny sens czytanych utworów
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- mówi o swoich reakcjach czytelniczych
- dostrzega zabiegi stylistyczne w utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce, z pomocą nauczyciela wskazuje epitet, porównanie, przenośnię, rymy
- wie, co tworzy rytm
- wskazuje wers, strofę, refren
- odróżnia fikcję od rzeczywistości
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych
- określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator)
- zna cechy baśni i legendy
- wyodrębnia komiks, film i spektakl spośród innych przekazów i tekstów kultury

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem
- formułuje pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje
- wyraża wprost swoje intencje
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie,
- stosuje zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu
- za pomocą kilku zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę
- za pomocą kilku prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat
- stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym
- wygłasza tekst utworu z pamięci

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu
- uzupełnia prosty schemat, tabelę
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego, dialogu, ramowego planu wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy wypowiedzi,
- zapisuje kilkuzdaniowe opowiadanie odtwórcze
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu
- stara się o estetykę zapisu wypowiedzi

III. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne oraz wyrazy pokrewne w rodzinę wyrazów)
- składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu, rozróżnia zdania pojedyncze, złożone i równoważnik zdania, wskazuje orzeczenie w zdaniu, zna wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające)
- fleksji (wskazuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu, przy pomocy nauczyciela określa formę odmiennych części mowy, odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych)
- fonetyki (zna alfabet, dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby)

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych i uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi
- określa temat i główną myśl tekstu
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze
- nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przenośnia, rym), rozumie funkcję obrazowania poetyckiego w liryce
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe
- odróżnia autora od osoby mówiącej w utworze
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
- wskazuje cechy baśni i legendy w utworze
- rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotka, rym, refren
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, próba
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym)
- odczytuje morał baśni

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- formułuje pytania otwarte
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składowe (np. tryb przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym
- składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku

chronologicznym, streszcza utwory fabularne

- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

PISANIE

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą
- dzieli wyrazy na głoski i litery, rozróżnia funkcję zmiękczącą i sylabotwórczą *i* w typowych przykładach
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- zapisuje pytania otwarte
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
- samodzielnie zapisuje dialog
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne
- tworzy ramowy plan wypowiedzi
- układa opowiadanie odtwórcze
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu
- zapisuje prostą instrukcję, np. przepis kulinarny, zasady gry
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia, obrazu,
- ilustracji, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni
- w liście prywatnym, dialogu, zaproszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny

III. Kształcenie językowe

- Stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - * słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście, tworzy rodzinę wyrazów)
 - * składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzi: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych)
 - * fleksji (określa formę gramatyczną czasowników, rzeczowników, przymiotników; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenie złożone; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym)
 - * fonetyki (wykorzystuje umiejętność dzielenia wyrazów na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do następnej linijki)
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: rysuje plan, ilustracje do tekstu, formułuje pytania
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio
- rozumie funkcję akapitu
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- rozumie funkcje części składowych wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia
- identyfikuje baśń i legendę
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście
- objaśnia znaczenia porównań i przenośni w tekście
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego, odróżnia film animowany i aktorski
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje przesłanie utworu

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne zdanie w rozmowie
- świadomie dobiera intonację zdaniową
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami
- łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
- stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw

- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów,
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi

PISANIE

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji oraz potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów)
- w kilkudziesięciu wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji
- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw
- układa życzenia, zapisuje przepis, instrukcję, ogłoszenie
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń
- zapisuje dialog w opowiadaniu
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia

III. Kształcenie językowe

- Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - * słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi)
 - * składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone oraz równoważniki; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji)
 - * fleksji (używa odmiennej części mowy w poprawnych formach)
 - * fonetyki (stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby w poprawnym ich zapisie)

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów prozatorskich i poetyckich
- wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu

- nazywa intencje nadawcy komunikatu

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych
- odczytuje i wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce
- wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi i rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim
- wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu do interpretacji utworu
- objaśnia funkcję epitetów, porównań i przenośni w tekście
- wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka

PISANIE

- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi
- pisze opowiadanie twórcze, list z perspektywy bohatera, baśń
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu

III. Kształcenie językowe

- Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej)
 - składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych)
 - fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym)
 - fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów)

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach w tworzeniu własnych wypowiedzi
- odczytuje głośno utwory poetyckie i prozatorskie i je interpretuje

DOCIERANIE DO INFORMACJI- SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich
- wskazuje elementy baśni i legendy w innych tekstach kultury
- dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie czwartej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną,
- fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi

III. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki